

Tutkimus- ja innovaationeuvosto
Kokous 2/2020

Aika: Keskiviikko 11.3.2020, klo 10.00-12.00

Paikka: nh Plenum, valtioneuvoston linna

Osallistujat:

- pääministeri Sanna Marin (pj)
- tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen
- elinkeinoministeri Mika Lintilä (klo 10.48 asti)
- oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (klo 10.59 asti)
- opetusministeri Li Andersson
- head of early research and business development Heidi Fagerholm, Merck KGaA
- akatemiaprofessori Samuel Kaski, Aalto yliopisto
- partner Ilkka Kivimäki, Maki.vc
- johtaja Petra Lundström, Fortum Oyj
- rehtori-toimitusjohtaja Vesa Taatila, Turun ammattikorkeakoulu
- toimitusjohtaja Antti Vasara, VTT Oy

kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia

pääjohtaja Nina Kopola, Business Finland

erityisavustaja Joonas Rahkola, valtioneuvoston kanslia

erityisavustaja Camilla Mäkinen, oikeusministeriö

erityisavustaja Sami Kerman, sisäministeriö

erityisavustaja Eeva Kärkkäinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

erityisavustaja Jenny Hasu, työ- ja elinkeinoministeriö

johtaja Erja Heikkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö (siht.)

ylivohtaja Ilona Lundström, työ- ja elinkeinoministeriö

tiedeasiantuntija Antti Pelkonen, valtioneuvoston kanslia (siht.)

PÖYTÄKIRJA

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.00 ja totesi kokouksen olevan päätösvaltainen.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan ja asialistan hyväksyminen (liite 1)

14.1. pidetyn tutkimus- ja innovaationeuvoston kokouksen pöytäkirja ja tämän kokouksen asialista hyväksyttiin. Puheenjohtaja totesi, että jatkossa kokousten pöytäkirjat hyväksytään sähköpostitse.

3. Suomen TKI-järjestelmän kansainvälisyys suhteessa verrokkimaihin (liite 2)

Pääjohtaja Heikki Mannila alusti Suomen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän kansainvälisyydestä ja siinä tapahtuneista muutoksista. Alustuksessa käsiteltiin aihetta mm. tutkimusrahoituksen, korkeakoulujen tutkimus- ja opetushenkilöstön, julkaisujen ja yritysten t&k-toiminnan näkökulmista. Alustuksen jälkeen käydyssä keskustelussa tuotiin esiin mm. seuraavia näkökohtia:

- Todettiin, että monet alustuksessa esitetyt mittarit näyttävät Suomen osalta kohtalaisen hyviltä. Kansainvälisyys vahvistuu ja mm. yliopistouudistus on edistänyt asiaa. Samaan aikaan on kuitenkin seikkoja, joista kansainvälisyyden osalta on syytä olla huolissaan. Tällaisia ovat mm. Suomen houkuttelevuus, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän veto- ja pitovoima, suurten yritysten TKI-panostusten väheneminen Suomessa sekä suomalaisten tutkijoiden laskenut kiinnostus käyttää liikkuvuusinstrumentteja.
- Vaikka kansainvälistyminen on Suomessa edennyt, se vielä ei ole sillä tasolla, jolla sen tulisi olla. Koulutus-, osaamis- ja työperäisen maahanmuuton vahvistamista tarvitaan, ja tässä yhtenä haasteena on, että myös monet muut maat vahvistavat toimiaan tällä alueella ja kilpailevat osaajista. Tärkeää on myös saada ulkomaiset opiskelijat integroitua suomalaiseen työelämään jo opintojen aikana ja siinä tarvitaan myös asennemuutosta.
- Keskeistä myös on, että Suomessa saadaan kansainvälisyyteen liittyviä toimenpiteitä ja kokonaisuuksia ajoissa käyntiin. Esimerkiksi Talent Boost -kokonaisuus on kansainvälistymisen kannalta hyvin tärkeä.
- Houkuttelevuuden kannalta tärkeää on, että Suomessa tehdään kunnianhimoista, korkeatasoista ja kiinnostavaa tutkimusta. Olennaista myös on, että yliopistojen ja yritysten yhteistyössä tehtävä tutkimus on riittävän kunnianhimoista.
- Valtion toimenpiteillä on tärkeä merkitys tässä kokonaisuudessa ja siitä hyviä esimerkkejä ovat mm. terveysalan kasvustrategia ja tekoälyohjelma. Ne ovat myös viestejä kansainväliselle kentälle siitä, mihin Suomi panostaa ja millä alueilla Suomi haluaa olla eturintamassa.
- Tuotiin esiin neljä toimenpidettä, jotka tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä tulisi ratkaista ja joilla voitaisiin edistää myös kansainvälisyyttä. Nämä liittyvät erityisosaajien maahanmuuton helpottamiseen, IPR-kysymysten ratkaisemiseen, ulkomaisten säätiöiden rahoituksen hyödyntämiseen sekä yritysten henkilöstöanteihin.

4. Sisältökeskustelu TKI-tiekartasta (liitteet 3 ja 4)

Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen ja ylijohdaja Ilona Lundström alustivat TKI-tiekartan valmistelusta sekä keskeisistä sisällöistä. Alustuksessa käsiteltiin tiekartan keskeisiä kehittämiskohteita, laaja-alaista osaamista, uutta kumppanuusmallia sekä innovatiivista julkista sektoria. Todettiin tiekartan kytkeytyvän tiiviisti muihin TKI-politiikkaa koskeviin hallitusohjelman linjauksiin ja käynnissä oleviin prosesseihin. Alustuksessa korostettiin, että elinkeinoelämä nojaa Suomessa vahvasti osaamiseen ja laaja-alaista ja vahvaa osaamis pohjaa tarvitaan, jotta elinkeinoelämä voi jatkossa menestyä. TKI-toiminnan vahvistaminen on monelta osin edellytys mm. kansainvälisen kasvun ja yrittäjyyden vahvistamiseksi, ja tutkimus- ja innovaatiojärjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena ja erilaiset kytkennät huomioon ottaen. TKI-intensiteetin nostamiseksi on mahdollisia rahoitusratkaisuja tehtäessä huomioitava koko tutkimus- ja innovaatiojärjestelmä. Lisäksi todettiin, että tiekartan resursseihin palataan myöhemmin.

Alustuksen jälkeen käydyssä keskustelussa tuotiin esiin mm. seuraavia näkökulmia:

- Tiekartan kokonaisuuden todettiin edenneen hyvään suuntaan. Erityisesti tiekartassa esitettävää uutta kumppanuusmallia pidettiin hyvänä ja tärkeänä avauksena.
- Suomessa aiempi kumppanuusmalli on päässyt rapautumaan ja siksi yritykset eivät enää tee samassa määrin yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa. Uudessa kumppanuusmallissa tarvitaan molemmin puolista kiinnostusta yhteistyöhön ja olennaista on, miten tätä hyvää ajatusta lähdetään viemään konkreettisiksi toimenpiteiksi. Kumppanuusmallissa tärkeää on se, miten yritykset saadaan kiinnostumaan siitä. Malli tulee pystyä viestimään yrityksille niin, että ne kiinnostuvat sen luomista mahdollisuuksista. Myös kansainvälinen ulottuvuus olisi mahdollista kytkeä kumppanuusmalliin. Lisäksi on huomioitava, että yhteistyö on nykyään aiempaa monimuotoisempaa ja näin ollen mallissa tulisi olla joustavuutta.
- Yritysten rooli tulisi huomioida tiekartassa selkeästi. Yritysten rooli on keskeinen mm. siksi, että ne muuttavat yhteiskunnalliset haasteet konkreettisiksi työpaikoiksi ja kasvuksi. Todettiin myös, että Suomessa yritys kentässä tehdään paljon inkrementaalista kehitystä, johon ei tarvita julkista tutkimusta tueksi. Sen sijaan olisi tarve instrumenteille, joiden avulla yritykset huomioisivat ja pystyisivät hyödyntämään Suomessa tehtävää huippututkimusta.
- TKI-toiminnan merkitys tulisi ymmärtää suomalaisessa elinkeinoelämässä nykyistä paremmin. Nyt tilanne on se, että joillain aloilla TKI-toimintaan on panostettu paljon, osalla aloista ei juuri ollenkaan. Lisäksi esimerkiksi hiilineutraalisuuden tavoittelemisen edellyttää kokonaan uudenlaista ajattelua ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnalla on siinä tärkeä rooli.
- Yrityksissä tohtorintutkinnon suorittaneiden työntekijöiden määrä ei ole noussut, vaikka tohtoreiden määrä on kasvanut. Todettiin, että esimerkiksi mahdollisuus tehdä väitöskirja yhteistyössä yrityksen kanssa voisi olla keino edistää tohtoreiden työllistymistä yritysisiin.
- TKI-toiminta on kaikkien ministeriöiden asia ja kaikki ministeriöt tulee saada tähän mukaan. Ilmiölähtöisyys on tässä hyvä näkökulma. Sektoriministeriöillä on merkittävä rooli.
- Olennaista on ylläpitää ja parantaa suomalaisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän veto- ja pitovoimaa. Korkeatasoinen TKI-työ sijoittuu tänne vain, jos Suomessa on maailmanluokan infrastruktuurit, korkeatasoista tutkimusta sekä huippuosaamista. Tarvitaan osaamiskeskittymiä, jotka kiinnostavat kansainvälisiä yrityksiä ja osaajia.
- Tärkeää on, että Suomessa pystytään tarjoamaan tulevaisuuden näkymiä ja työllistymisen mahdollisuuksia kaikille, myös ulkomaisille opiskelijoille. Nuorille pitää pystyä luomaan uskoa tulevaisuuteen mm. hyvän koulutuksen ja työllistymismahdollisuuksien muodossa. Tuotiin esiin nuorilta tulevia huolestuneita viestejä siitä, tuottaako suomalainen korkeakoulutus niin korkeatasoista osaamista, että sillä pärjää tulevaisuudessa.
- Todettiin, että tiekartan mittareilla olisi hyvä olla tavoitearvot ja että kestävään kehitykseen liittyvä mittari olisi tärkeä lisätä mittaristoon.

Keskustelun päätteeksi todettiin, että tutkimus- ja innovaationeuvosto on luonteva foorumi kumppanuusmallin edistämiseen ja että neuvoston kannattaa fokusoida työtään siihen. Puheenjohtaja totesi tiekartan jatkovalmistelun osalta, että tiekarttaa käsitellään osaamisen, sivistyksen ja

innovaatioiden ministerityöryhmässä 25.3. Todettiin myös, että ministerityöryhmän ja neuvoston yhteistyötä on hyvä miettiä ja että ministerityöryhmä lopulta päättää tiekartasta.

5. Tutkimus- ja innovaationeuvoston kansainvälisen ulottuvuuden syventäminen (liite 5)

Johtaja Erja Heikkinen esitteli kolme toimintatapaa, jolla tutkimus- ja innovaationeuvosto voisi vahvistaa kansainvälisen toimintaympäristön seurantaan ja syventää kansainvälistä ulottuvuutta omassa toiminnassaan: 1) korkean tason kansainvälisten asiantuntijoiden vierailut Suomeen, 2) korkean profiilin TIN-seminaarin järjestäminen esimerkiksi joka toinen vuosi, 3) yhteistyön tiivistäminen TIN:iä vastaavien organisaatioiden kanssa, esimerkkinä Viron tutkimus- ja innovaationeuvosto.

Alustuksen jälkeen käydyssä keskustelussa esitetyt toimintatavat todettiin hyväksi ja päätettiin edetä näiden kolmen toimintalinjan kautta.

6. Tiedoksi tutkimus- ja innovaationeuvostolle: Kansallinen tutkimusinfrastruktuuristrategia (liite 6)

Todettiin kirjallisesti tiedoksi saaduksi kansallinen tutkimusinfrastruktuuristrategia, joka julkistettiin tammikuussa.

7. Viestintä

Puheenjohtaja totesi tutkimus- ja innovaationeuvoston kokousten viestinnän päälinjat, joiden mukaan kokouksista tiedotetaan tiedotteen muodossa ja kokousten pöytäkirjat ja liitteenä olevat kokousmateriaalit tulevat lähtökohtaisesti hyväksymisen jälkeen neuvoston verkkosivuille. Tarpeen mukaan poikkeavista käytännöistä sovitaan kokouskohtaisesti.

Tämän kokouksen aineiston osalta päätettiin, että TKI-tiekartan luonnostekstiä ei julkaista muun materiaalin kanssa samanaikaisesti.

8. Kokouksen päättäminen ja seuraava kokous

Puheenjohtaja päätti kokouksen ja totesi samalla, että seuraava TIN:n kokous pyritään järjestämään touko-kesäkuussa ja muistutti Japanin tiede-, teknologia- ja innovaationeuvoston johtajan, professori Ueyaman vierailusta Suomeen ja sen yhteydessä 16.3. järjestettävästä seminaarista, johon neuvoston jäsenet ovat saaneet kutsun.

Asiakohta 2, liite 1: Edellisen kokouksen pöytäkirja

Asiakohta 3, liite 2: Suomen TKI-järjestelmän kansainvälisyys suhteessa verrokkimaihin

Asiakohta 4, liite 3: TKI-tiekartta

Asiakohta 4, liite 4: TKI-tiekartan tavoitteita tukevat muut hallitusohjelman toimenpiteet

Asiakohta 5, liite 5: Tutkimus- ja innovaationeuvoston kansainvälisen ulottuvuuden syventäminen

Asiakohta 6, liite 6: Kansallinen tutkimusinfrastrukturistrategia